

Workshops om fortidens, nutidens og fremtidens Gudenå-landskab

STRÆKNINGEN FRA SILKEBORG TIL TANGEVÆRKET
FORÅR 2022

TAK

Først og fremmest skal der lyde en stor tak til alle, som mødte op og brugte deres tid på at deltage. Det er et helt uvurderligt datamateriale, som jeg nu har til mit PhD projekt og det er kun lykkedes, fordi I alle er mødt op. Så en stor tak til alle jer der deltog for at skabe en god stemning, for at lytte aktivt til hinanden og være så entusiastiske omkring mine mange øvelser. En særlig tak skal desuden lyde til alle de der har givet mig skriftlig feedback på de forskellige workshops, som jeg undervejs har indarbejdet i programmet. En stor tak skal også lyde til Museum Silkeborg for at udlåne deres lokaler til workshop 1 og til arkæolog Karen Rysgaard for en kort rundvisning i udstillingen. Til slut en særlig tak til Michelle Bastian, Birgitte Hoffmann, Maj-Britt Quitzau og Mathilde Kjær Hansen for både faglig sparring om workshop- formatet og praktisk hjælp på dagene.

1. Indhold

1. Indhold	2
1. Baggrund og PhD projekt.....	3
2. Spørgsmål og formål.....	4
3. Deltagere	4
4. Metode og workshop set-up.....	5
5. Kort introduktion og læseguide	5
6. Workshop 1: Fortidens Gudenå og fortællinger om Gudenåen	6
6.1. Beskrivelse af workshop 1	6
6.2. Resultater og analyse af workshop 1.....	7
7. Workshop 2: Nutidens Gudenå og årets gang	8
7.1. Beskrivelse af workshop 2.....	8
7.2. Resultater og analyse af workshop 2.....	9
8. Workshop 3: Den fremtidige Gudenå	11
8.1. Beskrivelse af workshop 3.....	11
8.2. Resultater og analyse af workshop 3.....	12
9. Anbefalinger.....	15
10. Konklusion og videre arbejde.....	16
11. Referencer	17
12. Bilag.....	18

Udarbejdet af:

Miriam Jensen, Erhvervs- PhD studerende.

Læs mere om projektet og aktiviteter [her](#).

Juni 2022

1. Baggrund og PhD projekt

I regi af helhedsplanen for Gudenåen samt EU LIFE projektet C12 Gudenåen blev der i 2020 påbegyndt en borgerinddragelsesproces, som havde til hensigt at indsamle viden og perspektiver hos lokale aktører om, hvilke ønsker de havde til fremtidens Gudenå-landskab. I denne forbindelse udførte jeg, Miriam Jensen, 51 interviews med forskellige aktører ved Gudenåen i samarbejde med ansatte ved Region Midtjylland, Coast to Coast Climate Challenge Sekretariatet (C2C CC). Resultaterne af denne undersøgelse kan findes [her](#)¹. Herefter var jeg en aktiv del af fire stræknings-workshops, som blev afholdt i regi af både helhedsplanen for Gudenåen og EU Life projektet C12 Gudenåen. Resultatet af de fire strækningsworkshops kan ses [her](#)². 107 aktører deltog i de fire workshops og dækkede et bredt spektrum af forskellige interesser. De forskellige workshops tog udgangspunkt i forhandlingsmetoden "Mutual Gains Approach" eller "Principled Negotiation"³. Metoden sigter efter at opnå løsninger på tværs, hvor man gør kagen "større" ved at have et fokus på interesser, ikke positioner. De fire strækningsworkshops havde her et fokus på at få viden om de forskellige interesser, skabe merværdi i løsningerne og skærpe dialogen på tværs.

Det allerede udførte borgerinddragelsesarbejde danner dermed grundlaget for tre workshops, som denne opsamling omhandler. Hvor jeg tidligere har indsamlet materiale igennem deltagelse i enten helhedsplanen for Gudenåen eller EU LIFE projektet C12, er de tre workshops dog udelukkende en del af mit PhD Projekt.

Mit PhD projekt tager netop udgangspunkt i spørgsmålet om, hvordan man kan samarbejde og forhandle på tværs af et væld af interesser ift. særligt naturressourcer og vandforvaltning. Her tager jeg udgangspunkt i planlægningsprocessen omkring Gudenåen som en case, hvor jeg har været særligt optaget af de samarbejds- og dialog udfordringer der opstod undervejs.

Gennem min tidligere aktive deltagelse i borgerinddragelses-processen omkring Gudenåen, har jeg indsnævret mit forskningsfokus til at omhandle tid og forhandlinger. Det gjorde jeg, da jeg igennem en analyse af de forskellige interviews, observationer og strækningsworkshops kunne se, at der var et manglende fokus på at koordinere de forskellige fortidshorisonter, de forskellige aktiviteter og rytmer omkring åen og de forskellige fremtidshorisonter der var på spil. Der er dog mere og andet på spil i både samarbejdsudfordringerne ved Gudenåen og min PhD, som ville kræve meget mere plads end jeg har her til at udfolde. F.eks. er der forskellige former for viden og fortolkninger på spil, som jeg også vil komme ind på senere i opsamlingen. Det "nye" som min forskning bidrager med er dog at videreudvikle på de forhandlings- og konflikthåndteringsværktøjer der allerede eksisterer ved at fokusere på tid. Derfor havde hver workshop et fokus på fortid, nutid eller fremtid med det mål at udvikle nye metoder til borgerinddragelse.

¹ https://vbn.aau.dk/ws/portalfiles/portal/462704004/2021_03_03_aktorer_langs_gudenaen_web.pdf

² <https://www.c2ccc.eu/siteassets/c2ccc/delprojekterne/aben-land-projekter/c12-gudenaen/c12.6-virtuelle-workshops-om-interesser-i-og-omkring-gudenaen.pdf>

³ Fisher, Ury & Patton 2011

2. Spørgsmål og formål

De forskellige workshops var overordnet guidet af følgende spørgsmål:

Hvordan kan vi tænke på tværs af interesser for fremtidens Gudenå (hvor vi skal hen og ønsker at være) ved at have et øget fokus på de forskellige syn på fortidens (hvor vi kommer fra) og nutidens (hvor vi er nu) Gudenå?

Hertil var der for hver workshop et spørgsmål:

1. Hvilke forandringer har Gudenåen og dens å-nære arealer gennemgået, og hvordan har det noget at gøre med, hvor vi står i dag?
2. Hvilke sæsoner, rytmer og problemstillinger står I (deltagerne) med i løbet af et år? Og hvilke former for fakta og viden har I hver især om åen?
3. Hvordan kan vi bruge den viden og de perspektiver vi har delt i de to forrige workshops til at tænke på tværs i udviklingen af en strategi på tværs for Gudenåen?

Som det også blev nævnt på de forskellige workshops, var målet ikke nødvendigvis at være enige om alt eller udvikle specifikke løsninger, men i stedet via en forståelse for hinandens forskellige ståsteder og interesser at åbne op for nye idéer til, hvordan man kunne tænke på tværs. Formålet var her at forsøge at blive enige om nogle handlinger og forpligtelser, som man kunne arbejde videre med.

3. Deltagere

I alt deltog der på de tre workshops 26 aktører, som repræsenterede en bred vifte af interesser. De fleste af de inviterede deltagere var aktører der havde deltaget i enten interview-runder eller de fire stræknings-workshops i 2020. Jeg opfordrede dog aktører til at dele invitationen med andre relevante aktører, og derfor kom der et par stykker, jeg hverken havde interviewet eller mødt tidligere. Jeg havde selv regnet med mindst 20 deltagere, så at 26 i alt valgte at bruge deres fritid på at møde op var for mig en stor succesoplevelse.

Da jeg primært var interesseret i den lokale kontekst, valgte jeg i udgangspunktet ikke at invitere nationale aktører, som ellers havde deltaget i de fire stræknings-workshops i regi af deres involvering i følgegruppen til helhedsplanen. I nedenstående tabel har jeg fordelt aktører efter deres hovedinteresse og herudfra skrevet antal, så man kan få en idé om, hvem der deltog:

Aktør-gruppe	Antal deltagere
Kulturhistorie (primært museer)	3
Lodsejere og lodsejerforeninger	6
Turisme	1
Natur	3
Fiskeri	4
Sejlads	2
Erhverv	1
Kommune	2
Region	3
Rådgivere	1
Total	26

Selvom sådan en tabel er god til at give et overblik over aktører har den også nogle ulemper. Først og fremmest er det svært via en tabel at repræsentere, at en aktør har flere end én interesse. F.eks. brugte aktører åen på mange forskellige måder og havde derfor mange rekreative interesser knyttet til området. Ved at udfolde aktørernes interesser over de forskellige workshops, som f.eks. biodiversitet, landbrug, fiskeri m.m., er det også nemmere at finde løsninger på tværs. Det er derfor vigtigt at have sig for øje at deltagerne ofte kan passe ned i mere end én af de ovenstående kasser og at ovenstående tabel udelukkende er for overblikkets skyld.

4. Metode og workshop set-up

Som tidligere nævnt under baggrund, tog de tre workshops udgangspunkt i at videreudvikle på forhandlingsmetoden Mutual Gains Approach eller "Principled Negotiation"⁴. For at gøre det, havde jeg udviklet forskellige øvelser der enten tog udgangspunkt i denne metode, den tidligere analyse af interviews og workshops, fra deltagelse i borgerinddragelses-processen under helhedsplanen for Gudenåen og C12 projektet, eller allerede udviklede øvelser sat ind i en ny kontekst. Alle øvelserne har jeg derfor selv udviklet med sparring fra mine universitetsvejledere, Birgitte Hoffmann og Maj-Britt Quitzau. Jeg valgte at afholde de forskellige workshops på strækningen fra Silkeborg til Tangeværket, da det var denne del af strækningen, hvor der var flest oversvømmelsesproblematikker og relaterede samarbejdsudfordringer. Det var derfor en interessant strækning at afprøve nye metoder og øvelser til at forhandle og føre dialog på tværs af interesser.

De forskellige workshops blev afholdt på forskellige lokationer på strækningen fra Silkeborg til Tangeværket. Dette var for at sikre at afstanden for de enkelte aktører var mere ligeligt fordelt, så alle havde mulighed for at deltage og dermed ikke skulle køre langt hver gang. På hver workshop blev aktører inddelt i tre grupper med forskellige interesser fordelt i hver gruppe. På hver workshop startede vi ud med nogle grundregler for workshoppen, som man kunne bidrage til. Det er en almindelig praksis at starte med nogle grundregler under Mutual Gains Approach, for at skabe et trygt rum at forhandle i. Herefter benyttede jeg mig ofte først af en individuel øvelse som herefter skulle deles i plenum og herefter forskellige gruppeøvelser på tværs. Hver workshop sluttede altid af med en afslutningsrefleksion, hvor deltagerne havde mulighed for at dele deres gruppearbejde med de andre grupper. Ind imellem hver workshop udsendte jeg feedback-spørgsmål til deltagerne, hvor jeg så vidt muligt, forsøgte at indarbejde feedback og idéer til næste workshop for at skabe et større medejerskab til den overordnede proces.

5. Kort introduktion og læseguide

I de følgende tre afsnit vil jeg udfolde og fremlægge resultater fra de tre workshops igennem først et beskrivelsesafsnit og herefter en fremlægning af resultaterne under hver enkel workshop. Jeg har her valgt at komme med mine overordnede refleksioner og analyse på de forskellige workshops. Da opsamlingen henvender sig til en bred skare af læsere, vil jeg derfor kort komme med nogle kommentarer til, hvordan du kan gribe læsningen an.

⁴ Fisher, Ury & Patton 2011

Hvis du ikke har deltaget i de forskellige workshops, eller du har deltaget og vil have en genopfriskning, kan du læse beskrivelsesafsnittet, hvor jeg fortæller kort om programmet og øvelserne.

Hvis du derimod deltog i de forskellige workshops og er mere interesseret i resultaterne, og hvordan du eventuelt kan bruge det fremadrettet, vil jeg anbefale dig at springe over beskrivelsesafsnit og gå direkte til "resultater og analyse" afsnittet.

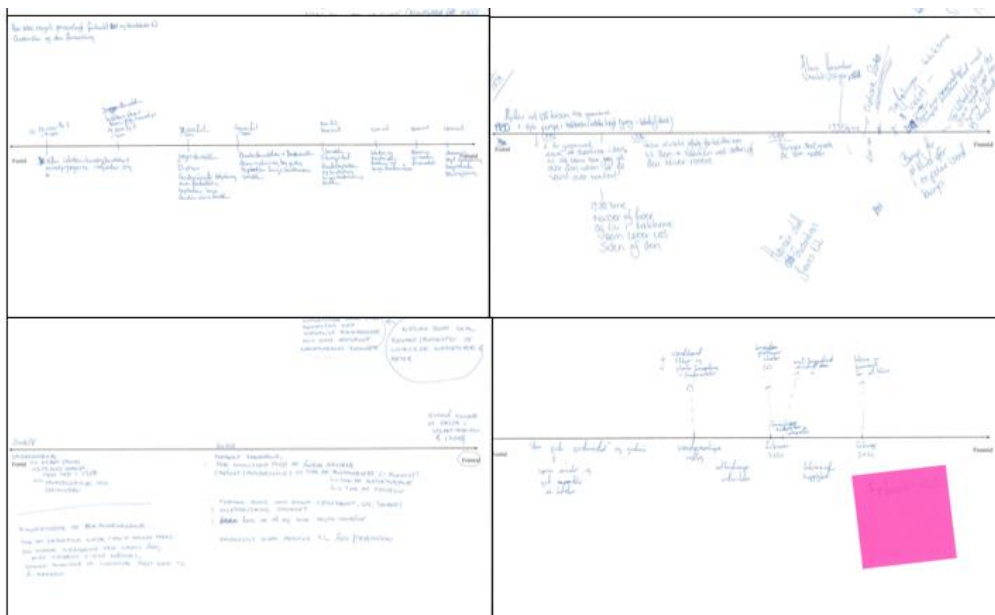
Hvis du derimod er mere interesseret i anbefalinger til lignende videre arbejde og dialog, kan du springe workshop afsnittene over og forsætte din læsning fra side 15.

6. Workshop 1: Fortidens Gudenå og fortællinger om Gudenåen

6.1. Beskrivelse af workshop 1

Workshop 1 blev afholdt på Museum Silkeborg i Silkeborg by. Denne rammesætning var passende da fokus for den første workshop var på fortidens Gudenå. Her gennemgik vi igennem øvelserne, hvordan aktørerne mente at Gudenåen havde forandret sig og hvilke konsekvenser det havde for, hvor vi står den dag i dag ved åen.

Først skulle aktørerne udfylde en individuel tidslinje, hvor de først skulle markere de forskellige "skift" de mente åen, og landskabet omkring den, havde været igennem. Det vil sige en optegning af en forandring fra fx en form for forvaltning til en anden, fra en naturtype til en anden, eller noget helt tredje. Herefter skulle de reflektere over, hvilke nutidige og fremtidige (både positive og negative) konsekvenser de tænkte at denne forandring havde haft og ville have. Herunder kan ses seks eksempler på individuelle tidslinjer:

Figur 1: Eksempler på individuelle tidslinjer udfyldt.

Efter udarbejdelsen af de individuelle tidslinjer, skulle aktørerne dele deres tidslinjer med hinanden og herefter udarbejde en fælles tidslinje over åens forandringer sammen. Ligesom i den individuelle øvelse, skulle gruppen her reflektere over, hvilke nutidige og fremtidige konsekvenser (positive og negative) forandringerne havde haft og ville have. Til slut skulle

gruppen diskutere om der var nogle forandringer der var særlig vigtige for gruppen at dele med de andre grupper efterfølgende.

6.2. Resultater og analyse af workshop 1

Idéen bag at udarbejde de individuelle tidslinjer kom sig af en analyse af den tidligere borgerinddragelsesproces samt de udførte interviews, hvor jeg havde bemærket at de forskellige aktører havde helt forskellige tidshorisonter og at det påvirkede deres syn på nutidige løsninger samt evnen til at føre en dialog på tværs af perspektiver. Ved at få deltagerne til at tegne tidslinjer søgte jeg derfor at få de forskellige tidsperspektiver frem og de interesser der lå bag. Overordnet set centredede de individuelle tidslinjer sig om særligt nedenstående skift/forandringer med et fokus på tiden inden og efter:

1. Vandremuslingen
2. Menneskelig påvirkning (f.eks. uddybning, udretning, dræning m.m.)
3. Ændrede nedbørsmønstre
4. Tangeværket
5. Byudvikling/befæstede arealer
6. Industrialiseringen af landbruget
7. Skiftende forvaltninger (f.eks. fra amter til kommuner)
8. Vandområdeplaner, vandløbsloven og Natura2000

Tidslinjerne var dermed en måde at få identificeret hovedårsagerne til en forandret Gudenå ifølge deltagerne og problemstillingerne knyttet hertil. Hermed skal det bemærkes at næsten alle aktører havde markeret helt forskellige startpunkter på deres tidslinjer, kun to lodsejere var enige om vandremuslingens indtog som det første punkt og hertil to arkæologer der fokuserede på 13.000 f.v.t. som det første punkt. Aktørerne startede derfor alt mellem årene 13.000 f.v.t. til 2006, men andre havde også markeret startpunkter, som ikke var år, såsom "den oprindelige Gudenå" eller "den gode Gudenå-dal". Aktører der var direkte berørt af oversvømmelser havde ofte en kortere tidshorizont end andre aktører, noget som deltagerne også selv bemærkede i afslutningsrefleksionen.

Ved at dele de forskellige tidsperspektiver i grupperne bagefter, fik deltagerne dermed en større forståelse for hinandens tidshorisonter, men også hinandens interesser, fordi hvorfor ville man f.eks. gerne tilbage til tiden inden vandremuslingen? Tiden inden tangeværket? Her lå forskellige interesser bag, som at man f.eks. ønskede en anden tilgængelighed til åen, en anden form for natur osv. Her bemærkede en deltager også at:

"Der er sådan forskellige tidsperspektiver (...) men alt sammen er jo interessant i relation til at historien jo griber ind i hinanden, altså tingene hænger jo sammen på en eller anden måde og griber ind i hinanden når vi er i nutiden. Og jeg tror også at det er en del af den uenighed der er, det er at folks egen referenceramme og hvad de selv bryder sig om der så gør at, det der er så vigtigt i sådan en proces, det er at man undgår at grave grøfter og kaste med mudder på hinanden"

Figur 2: En gruppe i færd med at udarbejde en fælles tidslinje.

Når man fortæller om, hvilken fremtid man ønsker, bliver der ofte peget på, hvad man gerne vil tilbage til, og her går man ofte ud fra at andre snakker i det samme tidsperspektiv som én selv. Det er derfor vigtigt at få på plads, f.eks. hvilken fortid snakker du om, når du siger at du gerne vil tilbage til en særlig naturtype? For det former løsningerne og dialogen på tværs.

Da aktørerne skulle konstruere en tidslinje i fællesskab, startede deres fælles tidslinjer alle i stedet før vor tidsregning og så frem til i dag. Det skyldes primært, at jeg bedte aktørerne om at starte ved det tidligste punkt de havde i deres gruppe og så gå frem derfra. Derefter begyndte de at hoppe mere i tiden og diskuterede derefter, hvilke punkter der skulle med på tidslinjen, og som var vigtige for, hvordan Gudenåen havde forandret sig.

Særligt industrialiseringen og den stigende menneskelige påvirkning af åen fik i alle grupper øget opmærksomhed med et fokus på at den måde man havde påvirket både selve åen og landskabet, via f.eks. byudvikling, var vigtig at kigge på ift. hvor vi

står i dag. Aktørerne bemærkede her at tidslinjen fungerede fint i forhold til at få startet en dialog på tværs, "hvor alle kunne være med", hvor der var "plads til uenigheden" og at det fungerede godt som en neutral arena at starte dialogen på.

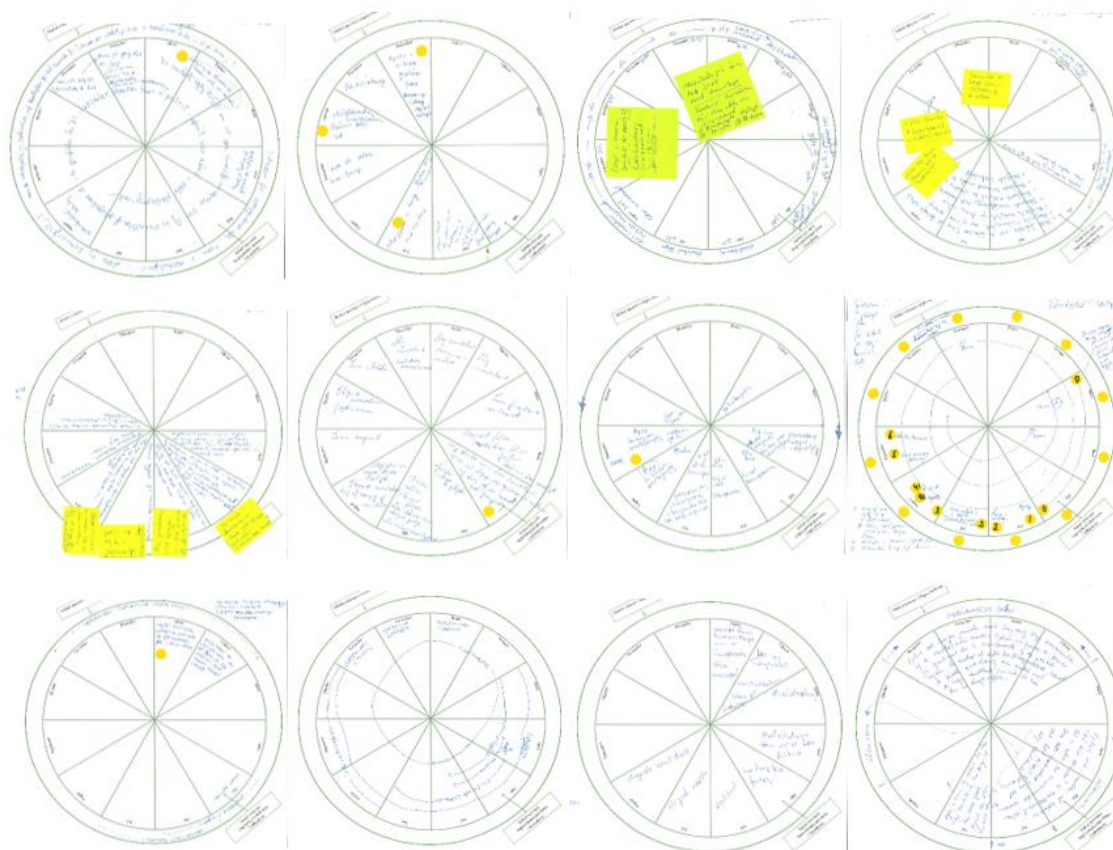
7. Workshop 2: Nutidens Gudenå og årets gang

7.1. Beskrivelse af workshop 2

Workshop 2 blev afholdt i Resenbro Huset. Hvor workshop 1 havde et fokus på de forskellige perspektiver på fortidens Gudenå og dens forandringer, havde workshop 2 et fokus på nutidens Gudenå. Fokus var på de forskellige rytmer, aktiviteter, sæsoner og former for viden der knyttede sig til åen og dens landskab i dag.

Her blev aktørerne først bedt om individuelt at tegne deres "årshjul" ift. Gudenåen, det vil sige at de udfyldte et år med måneder sat ind i en cirkel med de sæsoner og aktiviteter de havde i løbet af året. Her skulle de først tegne og notere deres årshjul ud fra spørgsmålene: **1)** hvilke sæsoner der karakteriserede deres år og hvad der markerede start og slutningen på sæsonerne, **2)** hvilke aktiviteter og arbejdsgange de havde i løbet af et år og **3)** hvordan deres år havde ændret sig. Herefter skulle de markere om de havde nogle problemstillinger i løbet af et år ud fra spørgsmålene: **1)** om de oplevede tidspres på særlige tidspunkter på året og hvorfor, **2)** om de oplevede tørke, oversvømmelser eller andre naturfænomener som

generende i løbet af året og **3**) om der var nogle aktører (såsom EU eller kommunerne) som påvirkede deres årshjul. Herunder kan ses eksempler på udfyldte årshjul:

Figur 3: Eksempler på årshjul tegnet af aktørerne.

Efterfølgende skulle aktørerne dele deres årshjul med hinanden og herudfra identificere 5 fælles problemstillinger de gerne ville arbejde videre med. Herefter skulle de arbejde videre med de 5 problemstillinger i en fakta-øvelse, hvor de først skulle udfylde den første kolonne hver sig, og så de efterfølgende tre kolonner sammen.

Fakta øvelsen er inspireret af "joint fact finding"⁵, eller på dansk "fælles fakta-søgning", som er en forhandlingsteknik særligt brugt i planlægningsprocesser ift. miljø eller naturressourcer. På denne måde havde jeg udviklet en øvelse baseret på teori om allerede eksisterende og anerkendte forhandlingsteknikker og sat det sammen med øvelsen om årshjulet der tog mere udgangspunkt i spørgsmålet om tid. Herudover havde en deltager introduceret "p-pladsen", en planche, hvor man kunne parkere uenigheder, så de ikke overtog dialogen. Denne introducerede vi på workshop 2 og brugte den også videre på workshop 3.

7.2. Resultater og analyse af workshop 2

Årshjulet var, ligesom de individuelle tidslinjer, en øvelse der sigtede efter at få de forskellige interesser knyttet til åen og landskabet frem. Her havde jeg fokus på at få et overblik over de aktiviteter og rytmer som aktører havde knyttet til åen samt hvorfor og hvornår de oplevede

⁵ E.g. Karl, Susskind & Wallace (2007)

et tidspres. Øvelsen fungerede godt som et dialog-værktøj, da det gav et overblik over, hvilke aktiviteter den enkelte aktør havde i forbindelse med åen samt hvornår og hvorfor f.eks. oversvømmelser og forhøjet vandstand blev opfattet som en problematik. Det var, i min optik, også en vigtig øvelse, da det kunne hjælpe med at tænke i, hvordan man kunne sammenkoble alle de forskellige aktiviteter omkring åen i nogle nye idéer og løsninger.

Ikke overraskende, var der særligt i månederne april-september markeret mange aktiviteter omkring åen, særligt rekreative interesser som fiskeri, sejlads og brug af trækstien. Her blev det tydeligt, hvilke aktiviteter og sæsoner det var vigtigt for deltagerne at have fokus på, når man skulle udarbejde løsningsscenarier for vandhåndtering. Her blev der nævnt følgende sæsoner og perioder:

1. Oversvømmelsessæsonen – sommervandstand og vintervandstand
2. Gåturssæsonen og farbarhed på trækstien
3. Turistsæsonen
4. Rekreative sæsoner – sejlads, fiskeri, jagt
5. Vedligeholdelsessæsonen – såsom ift. grødeskæring
6. Valgsæsonen, såsom kommunal eller regionsrådsvalg
7. Dyrkningssæsonen
8. Aktivitets- og formidlingssæsoner – f.eks. ift. afholdelsen af workshops, formidling af kulturhistorie og markedsføring
9. Yngle- og gydesæsoner
10. Undersøgelses-perioder/sæsoner
11. Perioder med særligt politisk eller borgerrettet fokus

Dialogen efterfølgende i grupperne førte til en snak om, hvad der var vigtigt for den enkelte at have fokus på, men også hvordan man kunne sørge for at koordinere og sammentænke de forskellige aktiviteter og rytmer bedre i løsninger. Ud fra de forskellige årshjul, identificerede de forskellige grupper fælles problemstillinger, som de ønskede at arbejde videre med. Gruppe 1 identificerede i den forbindelse følgende problemstillinger:

- 1) En fri Gudenå med plads til lodsejeren,
- 2) Kan det lade sig gøre at redde værdierne?
- 3) Større accept til tilbagetræknings- strategi.

Gruppe 2 identificerede:

- 4) Høj vandstand og oversvømmelser,
- 5) Tab af værdier, infrastruktur og ejendomme.

Og til slut identificerede gruppe 3:

- 6) Høj vandstand og grundvand,
- 7) Tilgængelighed til åen,
- 8) Naturoplevelsen og
- 9) Forvaltningen.

Ud fra de fælles identificerede problemstillinger, tog deltagerne fat på fakta-øvelsen, hvor diskussionen i mange grupper ofte startede med, hvad man overhovedet kunne betegne som fakta. Nogle havde markeret i den første kolonne "*hvad ved I allerede hver især*" at det var undersøgelser, andre fotografier og nogle havde fokus på øjenvidneberetninger. Det meste

af det fakta, der stod i den første kolonne røg dog hen i den anden kolonne "hvad kan I blive enige om af fakta". En interessant bemærkning fra en deltager var her, at fakta de var uenige om blev rykket til den sidste kolonne "det vil vi finde ud af i fællesskab" for på den måde at løse uenigheden. At finde ud af fakta i fællesskab blev dermed en måde at rykke noget fra "p-pladsen". For at spare plads, vil jeg ikke dykke ned i alt fakta der blev nævnt, men mere fokusere på, hvad de forskellige grupper blev enige om at de gerne ville finde ud af på tværs. Her var der to punkter som deltagerne (på tværs af alle grupperne) ønskede at finde ud:

- 1) "Tolkningen af Natura2000 og naturbeskyttelses-direktivet" samt
- 2) "Skybrud og befæstede arealer betyder ikke noget for vandstanden, hvor Gudenåen er bred".

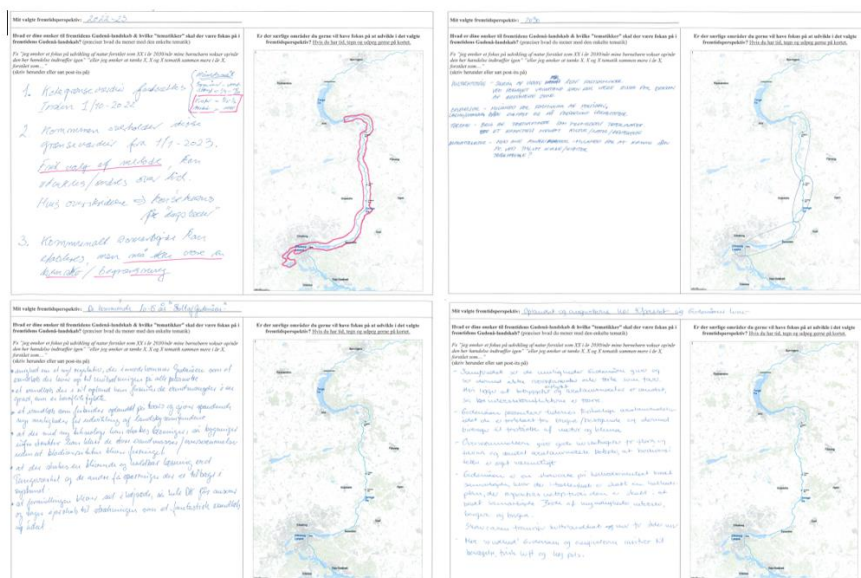
Da der ikke var tid nok til at gå helt i dybden med, hvad man ønskede at finde ud af i fællesskab diskuterede grupperne videre på workshop 3, hvor fælles-fakta søgning f.eks. blev en del af nogle af gruppernes handlingsplan.

8. Workshop 3: Den fremtidige Gudenå

8.1. Beskrivelse af workshop 3

Workshop 3 blev afholdt i Ans Idræts-og Kulturcenter i Ans By. Fokus for den tredje og sidste workshop var fremtidens Gudenålandskab, hvor slutproduktet var at få udarbejdet en strategi i hver gruppe og finde ud af, hvordan man kunne komme i mål med sådan en strategi. Her var målet ikke i sig selv at komme fuldstændig i mål med en strategi, men at påbegynde snakken på tværs om, hvordan man kunne planlægge fremtidens Gudenå-landskab, så alle kunne se sig selv i det.

Her startede deltagerne med at udfylde en individuel fremtidsøvelse, hvor de skulle starte med at vælge et fremtidsperspektiv og herefter svare på spørgsmålet: "Hvad er dine ønsker til fremtidens Gudenålandskab og hvilke tematikker skal der være fokus på i fremtidens Gudenå-landskab?". Hvis de havde tid, kunne de markere på et kort ved siden af, hvis der var særlige områder de gerne ville udvikle på i fremtiden. Se eksempler herunder:

Figur 4: Eksempler på udfyldte, individuelle fremtidsøvelser.

Tematikker skal her forstås som overordnede kategorier såsom biodiversitet, natur eller landbrug. Her havde jeg udarbejdet nogle tematikker på forhånd som man kunne tænke ud fra (se bilag 1). Efter deltagerne havde præsenteret deres fremtidsbilleder for hinanden, skulle de sammen udarbejde en strategi, hvor de skulle vælge et fælles fremtidsperspektiv, nogle tematikker, en vision og eventuelt nogle konkrete idéer eller projekter at arbejde videre med (se bilag 2 for strategi-øvelsen).

Figur 5: Et væld af fremtidsøvelser fyldte bordene på workshop 3.

Efter udarbejdelsen af strategien, skulle aktørerne herefter arbejde både individuelt og fælles med en "backcasting" øvelse. Hvor en forecasting øvelse kun skuer frem i tiden, kigger en backcasting øvelse fra fremtiden og tilbage. Det vil sige fra den udarbejdede strategi og tilbage til nutiden med fokus på, hvad og hvilke problematikker der skal løses for at kunne nå den udarbejdede strategi. Backcasting øvelser er vidt brugt inden for både planlægning og miljøforvaltning, og i de forskellige workshops brugte jeg den til at få aktørerne til at reflektere lidt over nogle problematikker, som jeg havde identificeret i samarbejdet. Dem vil jeg komme tilbage til igen under sektionen "anbefalinger og videre arbejde". Igen forsøgte jeg derfor at videreudvikle på allerede anerkendte metoder og skræddersy dem til processen omkring Gudenåen. Til slut havde jeg udarbejdet en øvelse, hvor aktørerne skulle forsøge at forpligtige sig på nogle fremtidige handlinger.

8.2. Resultater og analyse af workshop 3

Ligesom på workshop 1, var tanken med at starte med en individuel fremtidsøvelse at få et overblik over de forskellige fremtidshorisonter der var på spil og få deltagerne til at få en øget forståelse for hinandens fremtidsønsker. De fleste havde valgt et fremtidsperspektiv der hed "2030"⁶ og ellers alt imellem "i morgen og frem", "om 20 år", "en 50 års hændelse" til mere konkrete billeder som "oplandet og omgivelserne får tilpasset sig Gudenåens luner". Ved en gruppering af de individuelle fremtidsønsker opstår et mønster på tværs af interesser. Her har jeg medtaget dem som 5 eller flere nævnte, her i prioriteret rækkefølge:

1) Rekreative muligheder og øget tilgængelighed (den største kategori), her blev blandt andet nævnt en sammentænkning med vandhåndtering, **2)** Formidling af kulturhistorie, naturbeskyttelse og en rebranding af åens kvaliteter **3)** Plads til vandet og dets skiftende vandstand uden for meget menneskelig påvirkning, **4)** Lokale løsninger ved oversvømmelsesramte arealer, **5)** En overholdelse af Natura2000 og et fokus på biodiversitet, **6)** Høslet og græsning ved åen.

⁶ 2030 er ofte det fremtidsperspektiv mange vælger, da det er et såkaldt "kendt tal", noget som vi ofte hører i den offentlige debat og ser i medierne.

Herudfra udarbejdede grupperne tre strategier, som jeg har valgt at præsentere her skematisk for overblikkets skyld. De nedenstående punkter er skrevet direkte af efter de forskellige gruppers strategi-papirer:

Strategi for:	Gruppe 1	Gruppe 2	Gruppe 3
Fremtids-perspektiv	Næste 100 års hændelse	2030	Intet fremtidsperspektiv valgt
Tematikker	<ul style="list-style-type: none"> Natur og biodiversitet – udrede de forskellige natursyn Lokalsamfund – bl.a. landbrug, turisme, rekreativ brug Prioritering – der <u>skal</u> tages stilling og opdeling i problemstillinger og indsatser 	<ul style="list-style-type: none"> Samspil mellem borger og natur Vandledningsevne og vandføring Vedligehold af arealer Kultur, oplevelse, turisme og formidling Biodiversitet Sikring af lokale værdier 	<ul style="list-style-type: none"> Leve op til målsætning og gældende lovgivning (hvordan kommer man dertil?) Tilpasse og ændre lovgivning Å-løb i balance med omgivelserne. Flora og biodiversitet
Mål/ vision for strategien	"Alle er glade - der er foretaget politiske prioriteringer - hvis alle er glade efter en 100 års hændelse er vi nået langt men ikke i mål og det vi oplever ved Gudenåen er i fokus"	"Om otte år er lodsejere og myndigheder blevet enige om at lave vedligeholdelse af vandløb og arealer for at øge biodiversiteten. Der er indtænkt faciliteter der tilgodeser turisme, kultur, oplevelse og formidling. Ud fra ønske om bæredygtighed med hensyn til benyttelse og beskyttelse. Formålet med strategien er at finde et kompromis"	Vores vision indebærer: "gode oplevelser som lodsejer og bruger af åen, en bæredygtig udvikling og brug af åen og at vandstanden ikke skal udgøre en trussel"
Konkrete idéer eller projekter	<i>Ikke tid nok for gruppen til at finde på konkrete idéer eller projekter.</i>	<i>Ikke tid nok for gruppen til at finde på konkrete idéer eller projekter.</i>	Dobbelt profilet tilbage på nogle dele af strækningen Planter og dyr med stor biodiversitet

Figur 6: De tre strategier fra workshop 3.

Efter strategien arbejdede grupperne med den allerede nævnte backcasting øvelse og med de problematikker der skulle løses for at nå strategiens vision, hvortil grupperne udarbejdede en handleplan, som kan ses i den nedenstående tabel:

	Gruppe 1	Gruppe 2	Gruppe 3
Handlinger for at opnå vision i strategi ud fra det valgte fremtids-perspektiv:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opnå en fælles forståelse for Natura2000 og de juridiske rammer 2. En prioritering af hvad/hvem man kan og vil sikre 3. Frivillig jordfordeling og give plads til vandet 4. Øget tilgængelighed til naturen 5. Tænke vandet (en 100 års hændelse) ind i oplevelsen 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fælles forståelse for lovhierarkiet – Natura2000, vandramme-direktivet, vandløbsloven. Skal bygge på fakta. 2. En samlet handleplan for å og areal-anvendelsen (i tæt samarbejde med interessenter) 3. Jordreform 4. Drift og vedligehold involverer interessenter 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nutiden: Oversvømmelser og manglende biodiversitet: Derfor et særligt fokus på vandstanden og biodiversiteten fremadrettet. 2. Fælles forståelse for problemet, muligheder og lovgivningen. 3. Tilbageholdelse af vand i oplandet 4. Naturlig hydrologi 5. Accept af vandstanden og en forbedring af biodiversiteten

Figur 7: Handlingerne der skulle til for at opnå gruppernes strategier.

Ud fra strategien og de ovenstående identificerede handlinger, forpligtede grupperne sig herefter på nogle fremtidige aftaler og handlinger.

For gruppe 1 var det:

- 1) En fælles forståelse for Natura2000.
- 2) En fælles forståelse for ordet natur og biodiversitet.

For gruppe 2:

- 1) Kommune og region forpligter sig til fremadrettet at stå i spidsen for at parterne har løbende dialog.
- 2) Lodsejere og interessenter bidrager til at holde dialogen åben.
- 3) Fælles skrift og fact-finding.

For gruppe 3:

- 1) Formel forståelse og fortolkning af lovgivning.
- 2) Frivillig bredt brugergruppeudvalg, som sætter sig sammen og tolker lovgivning samt i fællesskab laver forslag til kommunen.

9. anbefalinger

Ud fra både deltagelsen i processen omkring helhedsplanen for Gudenåen og C12 projektet samt observationer fra de tre workshops i regi af mit PhD projekt, har jeg fundet frem til seks problematikker, som kan hindre kommunikationen og samarbejdet på tværs, her ud fra deltagelse i en klimatilpasningskontekst. Problematikkerne blev også præsenteret på den sidste workshop i kombination med "backcasting" øvelsen. Derfor anbefaler jeg først og fremmest, at man har fokus på nedenstående nedslagspunkter både når man forbereder en borgerinddragelses-proces men også i selve processen, når man forsøger at føre en god kommunikation og dialog på tværs af interesser:

1. **Tid:** *Hvilken tid snakker vi i?*

Der eksisterer forskellige tidsperspektiver og syn på både fortiden, nutiden og fremtiden. Ligeså eksisterer der nogle forskellige rytmer, aktiviteter og arbejds gange omkring et sted, som kan hindre det gode samarbejde på tværs. Man oplever tidspres og deadlines på helt forskellige tidspunkter af året. Samtidig kan man også føle sig presset på tid grundet andre lokale, kommunale, regionale eller internationale (f.eks. EU) deadlines og brug af et sted (her åen). Derfor er det vigtigt også at stille spørgsmålet: Er der nogle tidlige problematikker der skal og kan løses før vi kan samarbejde?

2. **Fakta:** *Hvilke fakta snakker vi om?*

Oftentimes er der uenighed om hvad fakta er. Er fakta undersøgelser? Fotos? Interviews? Øjenvidneberetninger? Først skal man derfor have fokus på, hvad fakta er for de deltagende hver især og dernæst, hvad man kan blive enige om i fællesskab. Det man ikke kan blive enige om, er der måske mulighed for at man kan løse ved at finde ud af i fællesskab.

3. **Rum:** *Hvilket sted snakker vi om?*

Når man snakker løsninger eller fremtid tager man ofte udgangspunkt i nogle helt forskellige steder og områder, det jeg her vil kalde det "rummelige". Ved at have for øje *hvor* man snakker kan man undgå miskommunikation. Der er ofte nogle helt rummelige ting man ønsker der skal ændres, f.eks. kan det være øget tilgængelighed, bedre infrastruktur, eller fortidsminder man vil beskytte m.m.

4. **Skala:** *Hvilken skala snakker vi om?*

Kommunikationen går ofte skævt fordi man italesætter helt forskellige skalaer. Snakker vi f.eks. lokalt, kommunalt, regionalt, nationalt eller internationalt når vi snakker i fakta, rammer, rum eller relationer?

5. **Rammer:** *Hvilke rammer påvirker samarbejdet og mulige løsninger?*

Inden for konflikthåndtering, ville man kalde rammerne for "den omgivende struktur"⁷, dvs. hvad er det for nogle rammer som planlægningsprocessen og samarbejdet foregår i? F.eks. lovgivning, direktiver, EU, nationale agendaer men også nye fysiske rammer og forandringer som f.eks. vandremuslingen. Hvad er det dialogen og samarbejdet er betinget af?

6. **Relationer:** *Hvilke relationer er der og hvordan kan de forbedres?*

Med relationer menes der her både nuværende samarbejder og konflikter. Altså hvordan samarbejder man allerede på tværs, hvad samarbejder man om og

⁷ Hammerich, E. & Frydensberg, K. (2021)

hvordan kan det blive forbedret? Her altså også med et fokus på om man skal hive nogle nye aktører ind i samarbejdet, som kan ændre perspektivet.

Alle ovenstående punkter fortolker man på helt forskellige måder alt efter, hvor man står og det er derfor vigtigt at have dem for øje for at undgå miskommunikation. De hænger selvfølgelig sammen på kryds og tværs, og skal ikke nødvendigvis ses som en udtømmende liste, men som mine bud på, hvad man skal være opmærksom på, når man sætter forskelligartede aktører sammen og vil føre en god dialog. Ved at blive ved med at spørge ind til de forskellige punkter på ovenstående liste får man, i min optik, en større forståelse for hinandens interesser og ståsteder, og dermed bliver det også lettere at forhandle sig frem til løsninger på tværs, hvor alle så at sige "vinder på det".

10. Konklusion og videre arbejde

De forskellige workshops skal, i min optik, kun ses som sprængbrættet til at arbejde videre med dialogen på tværs og til at finde løsninger, som alle er tilfredse med eller som gruppe 1 skrev som deres vision "at alle er glade". Med det sagt håber jeg, at de enkelte workshops har givet nogle idéer til, hvordan man kan komme videre med en dialog. Som det også kan ses af strategien manglede de forskellige grupper tid til at arbejde i bund med at udarbejde en strategi og særligt øvelsen omhandlende konkrete idéer og projekter kunne have været et workshop-tema i sig selv. Som en deltager bemærkede med et smil i øjet: "vi kunne jo bruge 14 dage til at sidde og arbejde i bund med dem!". Det samme gjorde sig gældende ved de andre øvelser, hvor der er meget at arbejde videre med. F.eks. var der i fakta-øvelsen et ønske om mere tid til at afsøge, hvad man gerne ville undersøge i fællesskab. Øvelserne kan derfor bruges til at forsætte med at finde løsninger på tværs, hvis dem der deltog har tiden og lysten fremadrettet. Dog har de forskellige workshops alligevel udmundet i et overblik over interesser knytter til åen, tre fælles strategier og et kort overblik over mulige handlinger på tværs af interesser. Det håber jeg man kan bruge til at finde løsninger der samtænker interesser i det fremadrettede arbejde med klimatilpasningen af Gudenå-landskabet.

Jeg har i hvert fald efter at være vidne til jeres store engagement, en stor tro på at der i mødet mellem de forskellige interesser omkring Gudenåen virkelig kan findes løsninger på tværs.

11. Referencer

Fisher, R., Ury, W. & Patton, B. (2011). *Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In*. New York, NY: Penguin Books.

Hammerich, E. & Frydensberg, K. (2021). *Konflikt og Kontakt: Om at forstå og håndtere konflikter*. Hovedland.

Jensen, M., Mertz, P. K., Sørensen, H. V., & Borup, E. (2021). AKTØRER LANGS GUDENÅEN: en undersøgelse af aktørperspektiver i forbindelse med klimatilpasning af Gudenåen. Tilgængelig her:

https://vbn.aau.dk/ws/portalfiles/portal/462704004/2021_03_03_aktorer_langs_gudenaen_web.pdf (sidst set den 16-06-22)

Karl, H.A., Susskind, L. E. & Wallace, K. H. (2007) A Dialogue, Not a Diatribe: Effective Integration of Science and Policy through Joint Fact Finding. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, 49:1, 20-34, DOI: 10.3200/ ENVT.49.1.20-34

Kristensen, P. S., Morthorst, K. R., & Jensen, M. (2021). *Virtuelle workshops om interesser i og omkring Gudenåen*. Tilgængelig her: <https://www.c2ccc.eu/siteassets/c2ccc/falles-materiale/borgerrettet-materiale/gudenaworkshops-rapport.pdf> (sidst set den 16-06- 22)

12. Bilag

Bilag 1: Tematikker til brug i workshop 3.

STRATEGIPAPIR FOR GRUPPE _____
VÆLG ET FREMTIDSPERSPEKTIV FOR JERES STRATEGI FRA OPSAMLINGSPAPIRET:
<p style="text-align: center;">_____</p> <p>BRAINSTORM PÅ HVILKE TEMATIKKER JERES STRATEGI HAR FOKUS PÅ UD FRA OPSAMLINGSPAPIRET: <i>Fx "vi har i vores strategi for år 2030 fokus på landbrug, turisme, fællesskaber og sundhed"</i></p>
<p>FORSØG AT BRAINSTORM PÅ HVORDAN I KAN KOMBINERE OG KONKRETISERE TEMATIKKERNE I ET CENTRALT MÅL OG/ELLER VISION UD FRA JERES FREMTIDSPERSPEKTIV: <i>Fx: "Om XX år er Gudenden...", "formålet med strategien er XX inden X", "Når vores børnebørn vokser op er Gudendlandskabet XX"</i></p>
<p>BRAINSTORM PÅ NOGLE KONKRETE IDÉER, PROJEKTER OG UDVIKLINGSMULIGHEDER: <i>Fx fokuser på særlige områder på strækningen, "ud fra målet om et øget fokus på formidling ønsker vi at udarbejde materiale om "lokale fortællinger" eller "ud fra vores vision ønsker vi en konkret udvikling af området omkring Sminge Sø med fokus på X"</i></p>
STRATEGIENS OVERSKRIFT:

Bilag 2: Strategi-øvelsen.